

KLAGANDE

Vård- och omsorgsnämnden i Eskilstuna kommun

MOTPART

About Bakary, 19590609-4957

Ombud: Katja Rodermil
Kvalita Funktionshinder AB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 16 januari 2019 i mål nr 3726-18, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Vård- och omsorgsnämnden i Eskilstuna kommun (nämnden) yrkar att förvaltningsrättens dom ska ändras i den del Aboud Bakary beviljats personlig assistans för spolning av kateter genom att nämndens beslut fastställs i den delen.

Aboud Bakary motsätter sig ändring av förvaltningsrättens dom.

VAD PARTERNA ANFÖR

Nämnden

Förvaltningsrätten har, utan att motivera avsaknaden av egenvårdsintyg, konstaterat att spolning av kateter utgör egenvård som ger Aboud Bakary rätt till personlig assistans. Domen är felaktig i denna del eftersom de krav som ställs i Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:6) om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård inte är uppfyllda.

Det är inte visat att hjälpbehovet för spolning av kateter utgör egenvård eftersom det inte finns någon form av dokumentation som visar att ansvarig hälso- och sjukvårdspersonal har överlämnat uppgiften till den enskilde eller någon annan att utföra den. Avsaknaden av en sådan dokumentation medför att behovet av hjälp med spolning av kateter inte berättigar till personlig assistans.

Aboud Bakary

Nämnden kan bevilja personlig assistans för hälso- och sjukvårdsåtgärder utan hinder av förbudet i 51 kap. 5 § socialförsäkringsbalken eftersom motsvarande begränsning inte finns i LSS.

Det finns inte heller någon särskild form för hur hälso- och sjukvårdspersonal ska överlämna till den enskilde eller annan person att genomföra en egenvårdsåtgärd. Det innebär att en hälso- och sjukvårdsåtgärd utgör egenvård så snart åtgärden inte utförs av hälso- och sjukvårdspersonal.

Såväl han som nämnden har kontaktat vårdgivaren under utredningen, men något egenvårdsintyg har inte gått att få. Det är inte rimligt att neka honom personlig assistans med hänvisning till bestämmelser som reglerar hur vårdgivaren ska utföra sitt uppdrag.

Hans behov av hjälp med spolning av kateter är medicinskt styrkt. Det är ostridigt att behovet inte är tillgodosett på annat sätt, t.ex. genom sjukvårdens försorg. Han kan därmed inte nekas personlig assistans för detta hjälpbehov.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Det är ostridigt att Aboud Bakary har ett medicinskt behov av hjälp med spolning av kateter fyra gånger i veckan. Frågan i målet är om spolningen utgör egenvård och om Aboud Bakary har rätt till personlig assistans för genomförandet.

Egenvård är en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan (2 kap. 1 § och 4 kap. 6 § SOSFS 2009:6). Det finns inte några principiella hinder mot att beakta egenvård vid bedömningen av rätten till personlig assistans enligt LSS (HFD 2018 ref. 21).

Om nämnden anser att ett egenvårdsintyg krävs för att bedöma rätten till personlig assistans för en viss insats bör det åligga nämnden att vidta åtgärder i syfte att få till stånd ett fullgott beslutsunderlag. Av handlingarna i målet framgår att nämnden vidtagit en utredningsåtgärd genom att skriftligen

uppmånat Aboud Bakary att ge in ett egenvårdsintyg. Något egenvårdsintyg har dock inte getts in.

Av Socialstyrelsens föreskrifter (4 kap. 1 och 8 §§ SOSFS 2009:6) framgår att bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård ska dokumenteras i patientens journal. Om patienten behöver praktisk hjälp av en annan person för att utföra egenvården ska den som har gjort bedömningen också ansvara för att en planering görs, om det inte är uppenbart obehövligt. Även detta ska dokumenteras (5 kap. 1 och 4 §§ samma föreskrifter).

Dokumentationskraven som framgår av Socialstyrelsens föreskrifter innebär att det bör finnas goda förutsättningar för Aboud Bakary att presentera ett egenvårdsintyg eller motsvarande. Aboud Bakary bör dock även kunna lägga fram annan form av bevisning till stöd för att spolningen utgör egenvård.

Frågan uppkommer därmed om Aboud Bakary, trots avsaknaden av ett egenvårdsintyg, har gjort sannolikt att kateterspolningen utgör egenvård.

Aboud Bakary har gett in två olika intyg som berör hans behov av spolning. Intygen är utfärdade av överläkare vid neurologmottagning och är daterade den 24 januari 2018 respektive den 23 januari 2019. Även om det inte uttryckligen anges i intygen att åtgärden har bedömts utgöra egenvård framgår att Aboud Bakary har kateter som behöver spolas cirka fyra gånger per vecka samt att han inte klarar av att göra detta på egen hand. Intygen är ställda till "LSS-handläggare" vid Vuxenförvaltningen i Eskilstuna kommun och intyget daterat den 24 januari 2018 är rubricerat "Komplettering läkarintyg för ansökan om personlig assistans enligt LSS". Det har inte framkommit något i utredningen som talar mot att kateterspolningen utgör egen-

vård. Detta innebär sammantaget att intygen får förstås så att läkaren har bedömt att behovet av hjälp med kateterspolning kan tillgodoses genom personlig assistans och att åtgärden därmed utgör egenvård.

Kammarrätten anser att Aboud Bakary genom ingivna intyg har gjort sannolikt att hans behov av hjälp med spolning av kateter utgör egenvård och att han har rätt till personlig assistans för genomförandet. Han kan därför inte nekas personlig assistans enbart med hänvisning till att han inte gett in ett egenvårdsintyg. Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kammarrättsråden Bodil Stelzer (ordförande) och Linda Svärd samt tf. kammarrättsassessorn Eveline Gewert (referent) har deltagit i avgörandet.

Föredragande: Magdalena Albin

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING****DOM**
2019-01-16
Meddelad i LinköpingMål nr
3726-18**KLAGANDE**

Aboud Bakary, 19590609-4957

Ombud: Katja Rodermil
Kvalita Funktionshinder AB**MOTPART**

Vård- och omsorgsnämnden i Eskilstuna kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Vård- och omsorgsnämndens beslut 2018-04-26

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet delvis och beviljar Aboud Bakary personlig assistans med ytterligare 6,96 timmar per vecka, sammantaget 55,64 timmar per vecka.

I och med denna prövning upphör förvaltningsrättens interimistiska beslut att gälla.

YRKANDEN M.M.

Vård- och omsorgsnämnden beslutade den 25 april 2018 att bevilja Aboud Bakary personlig assistans med 48,68 timmar per vecka. Han hade begärt 119 timmar per vecka, varav ca 32 timmar per vecka för grundläggande behov. Aboud Bakary var tidigare beviljad assistans med 80,25 timmar per vecka.

Aboud Bakary yrkar att förvaltningsrätten ska fastställa att han är i behov av personlig assistans i större omfattning och återförvisar ärendet till nämnden för närmare utredning av insatsens omfattning. Han yrkar även att rätten ska fastställa att nämnden inte hade fog för att helt ompröva hans rätt till personlig assistans. Aboud Bakary vill även att förvaltningsrätten ska klargöra om kommunens krav på ny ansökan varje år är rimligt i förhållande till utredningens syfte.

Vård- och omsorgsnämnden motsätter sig ändring av sitt beslut.

SKÄLEN FÖR RÄTTENS AVGÖRANDE

Yrkandet som rör nämndens omprövning av insatsen

Aboud Bakary menar att nämnden inte hade fog för att ompröva hans rätt till personlig assistans i sin helhet när han endast ansökt om utökning av insatsen. Förvaltningsrätten konstaterar att nämndens tidigare beslut om personlig assistans var tidsbegränsat och upphörde den 30 april 2017. Nämnden har därefter förlängt insatsen under kortare perioder. Förvaltningsrätten kan därför inte se att nämnden vid beslutstillfället inte haft rätt att göra en fullständig prövning av rätten till personlig assistans.

Yrkandet om ytterligare personlig assistans

Vård- och omsorgsnämndens beslut och Aboud Bakarys begäran om personlig assistans kan redovisas enligt följande, med utgångspunkt i hur nämnden valt att ange hjälpbehoven.

Grundläggande behov	Nämnden timmar/vecka	Aboud Bakary timmar/vecka
Personlig hygien		
- tvättning	7,24	7
- kroppsvård (rakning)	0,6	2,31 + 0,12
- hårvård	0	0,5
Att klä av och på sig	5,01	7
Måltider	0	0
Kommunikation	0	0
<i>Sammantaget</i>	12,85	
Andra personliga behov		
Förflyttning – säng-rullstol		8,96
Förflyttning – balansträning		1,12
Sjukhusbesök		0,17
Vändningar nattetid	0,48	3,36
Att klä sig, utevistelse		3,36
Ledsagning till nagelvård	0	1
Toalettbehov, kateter	4,62	4,62 + 14 + 0,56
Spolning av kateter	0	
Massage, tarmtömning		2,3
Massage, överkropp		2,38
Skära mat	0,56	7
Träning	6,37	14 + 7 + 11,06
Handräckning medicin	0	1,68
Skaffa varor och tjänster	1,75	7 + 0,75
Samhällsgemenskap m.m.	3,75	25
Tillsyn	0	All övrig tid
<i>Sammantaget</i>	35,83	
TOTALT	48,68 tim./v.	

Vid bedömning av omfattningen av personlig assistans ska beaktas att insatsen ska motsvara livsförhållandena för personer i motsvarande situation utan funktionshinder. Däremot ger LSS inte alltid rätt till insatser helt enligt den enskildes önskemål. Personlig assistans ska tillförsäkra den funktionshindrade goda levnadsvillkor. I det ligger krav på en kvalitativ och kvantitativ bedömning av insatsen. Det är vidare så att den tid som åtgår för de olika åtgärderna varierar från tid till annan. Beräkningen av tidsåtgången kan därför inte beräknas exakt utan måste utgå från uppskattningar.

Grundläggande behov

Såvitt gäller de grundläggande behoven gör förvaltningsrätten bedömningen, mot bakgrund av det som framkommit om Aboud Bakarys hjälpbehov och med hänsyn till det ovan angivna, att vård- och omsorgsnämndens beslutade insatser i stort ger uttryck för rimliga nivåer. Behovet av hjälp med toalettbesök ska dock hänföras till de grundläggande behoven. Det finns inte stöd i de handlingarna som lämnats in för att Aboud Bakarys hjälpbehov med kateter och toalettbesök är så omfattande att det inte tillgodoses med beviljad tid om 4,62 timmar per vecka.

Förvaltningsrätten menar emellertid att behovet av hjälp med spolning av kateter är att betrakta som egenvård och därför i sig berättigar till personlig assistans. Det finns inte anledning att ifrågasätta behovet av spolningen, men det framgår inte att det skulle vara särskilt omfattande i tid. Insatsen, som enligt intyg behöver utföras cirka fyra gånger per vecka, kan beräknas till 0,33 timmar per vecka.

Andra personliga behov

Förvaltningsrätten gör även ifråga om Aboud Bakarys andra personliga behov motsvarande bedömning som ovan, dvs. att nämndens beslut i stort ger

uttryck för rimliga avvägningar. Förvaltningsrätten menar bl.a. att det som beskrivits om hans funktionsnedsättningar och hjälpbehov inte visar att han har behov av ständig tillsyn dagtid eller väntetid nattetid. Eftersom han inte är delaktig i skötseln av hemmet, har han inte rätt till personlig assistans för sådana sysslor. Det finns dock skäl att avvika från nämndens bedömning i följande avseenden.

Nämnden har ifråga om behovet av aktiva insatser nattetid inte beräknat ett veckovist behov utan endast ett dagligt behov. Beslutet ska därför ändras på så sätt att Aboud Bakary medges assistans med ytterligare 2,88 timmar per vecka för nattliga vändningar.

Nämndens beslut att medge personlig assistans med 3,75 timmar per vecka för samhällsgemenskap och sociala aktiviteter får anses vara något i underkant, även om hänsyn endast tas till de tillfällen där en assistent är aktiv eller behöver finnas närvarande. Det noteras också att Aboud Bakary kan förflytta sig med rullstol alternativt permobil. En insats i denna del kan uppskattas till en timma per dag. Det är också rimligt att medge assistans för hårklippning och för klädinköp, men Aboud Bakarys begäran i dessa delar framstår som för höga. Förvaltningsrätten uppskattar dessa hjälpbehov till 0,5 timma per vecka.

Aboud Bakary ska således medges personlig assistans för grundläggande behov med ytterligare 0,33 timma per vecka och för andra personliga behov med ytterligare 6,63 timmar per vecka, eller sammantaget 6,96 timmar per vecka.

Yrkandet i fråga om tidsbegränsning av beslutet – krav på nyansökan

Förvaltningsrätten uppfattar att Aboud Bakarys begäran i denna del får ses som ett yrkande om att nämndens beslut inte ska tidsbegränsas. Förvaltningsrätten uppfattar att nämndens beslut i denna del är ett beslut som i sig kan överklagas (se bl.a. Kammarrätten i Stockholms dom den 13 februari 2015 i mål nr 7643-14).

Förvaltningsrätten bedömer att det finns omständigheter som talar både för emot att tidsbegränsa beslutets giltighetstid. Det som framförts visar dock inte att tidsbegränsningen, i detta fall om cirka två år, medför att Aboud Bakary inte tillförsäkras goda levnadsvillkor. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

HUR DENNA DOM ÖVERKLAGAS

Information om överklagande finns i bilaga 1 (FR-03)

Mats Edsgården

Chefsrådman

I avgörandet har även nämndemännen Rayner Fredriksson, Claes Hallert och Mikael Swedberg deltagit

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från beslutets datum.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.